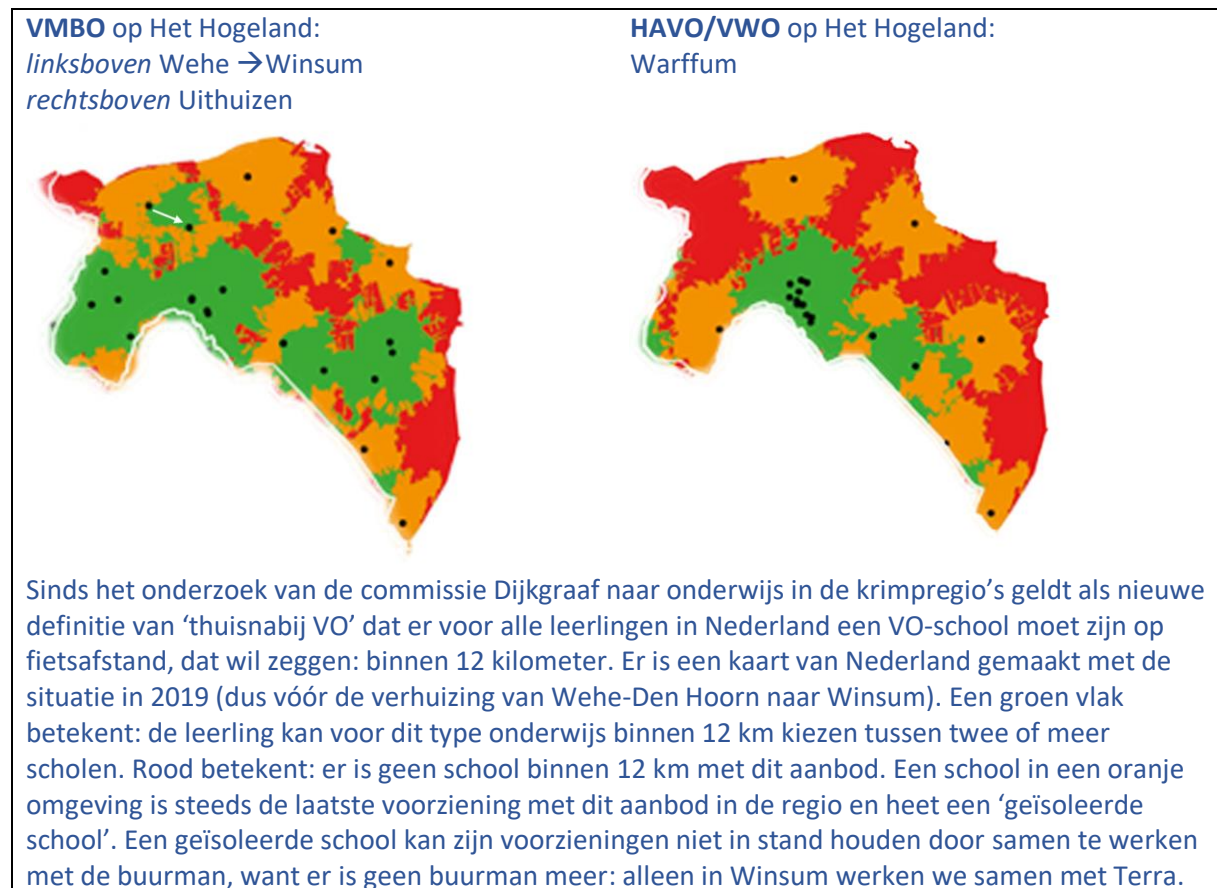

Duurzaam onderwijs op Het Hogeland

Het voortgezet onderwijs op Het Hogeland kan niet blijven zoals het is. Hierin spelen twee factoren een rol: de landelijke discussie over de modernisering van het funderend onderwijs (PO & VO) en de regionale realiteit van teruglopende leerlingenaantallen. Het Hogeland College pakt beide factoren in onderlinge samenhang aan.

Gezien de terugloop van de leerlingenaantallen kan Het Hogeland College op den duur niet meer op eigen kracht het onderwijs blijven verzorgen in de vorm waarin het tot nu toe gaat: volgens de prognoses wordt het volume te klein. De klassieke oplossing om het volume te vergroten is fuseren met de buurman om zo -door voorzieningen en docenten te delen- het onderwijs te kunnen blijven aanbieden op de manier waarop het altijd is gegaan.

Op Het Hogeland bestaat deze oplossing niet meer nadat de drie schoolbesturen in Winsum de handen in elkaar hebben geslagen om één gezamenlijke onderwijsvoorziening vorm te geven. Het Hogeland College is -in termen van de commissie Dijkgraaf- een 'geïsoleerde school' (zie afbeelding).

Het zoeken is dus naar andere oplossingen. We zien twee knoppen waaraan we kunnen draaien:

- 1 een andere manier om voorzieningen en docenten te delen en daarmee het volume te vergroten;
- 2 een andere manier om het onderwijs te structureren dan de manier waarop het nu gaat.

Met beide mogelijkheden gaan we aan de slag.

1 Voorzieningen en docenten delen

Het Hogeland College beschouwt zichzelf helemaal niet als een geïsoleerde school, maar als de school van en voor de regio. Voor het delen van docenten en voorzieningen zoeken we dan ook primair partners in de regio. Daarbij kijken we over de sectorgrenzen heen, in het kader van ‘een leven lang ontwikkelen’. We zetten een vraagteken bij de gewoonte om het leren in gescheiden systemen te organiseren, zoals tot nu toe gebeurt: op scholen voor jonge mensen in hun basisopleiding, in bij-/her-/omscholingstrajecten voor mensen in het arbeidsproces die hun kennis & vaardigheden willen uitbreiden, in leer-/werktrajecten voor werkzoekenden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Op Het Hogeland willen we deze gescheiden patronen doorbreken en onze krachten bundelen door het leren van de verschillende doelgroepen voortaan onderling te verbinden.

Op enkele plekken in de gemeente Het Hogeland maken we een Centrum voor Praktijkleren, een leer- en ontwikkelvoorziening voor ‘lerenden’ van alle leeftijden en achtergronden, gekoppeld aan een innovatiewerkplaats van de Hanzehogeschool in een gebiedscoöperatie met bedrijven en instellingen in de regio (zie bijlage: Centrum voor Praktijkleren). Op deze wijze ondersteunen we de innovatieve kracht van de regio door voorzieningen en docenten en (innovatieve) kennis te delen met vier soorten partners: onderwijs, overheid, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Dergelijke initiatieven zijn er ook op andere plekken in de provincie Groningen. Deze initiatieven worden overkoepelend gebundeld in het provincie-brede verband ‘VeerKrachtige Regio’.

Een tweede manier om voorzieningen en docenten te delen is het inrichten van een mobiele onderwijsvoorziening voor een aantal VO-scholen samen. Dit is al een onderdeel van het actieplan voor Sterk Techniekonderwijs van regio Groningen-Noord, maar je kunt ook denken aan varianten op ‘de rijdende popschool’ of de ‘discovery-bus’. Op korte termijn beperken we de actie tot STO.

Een derde manier om voorzieningen en docenten te delen is het gericht inzetten van afstandsleren door -met een aantal geïsoleerde scholen samen- een onderwijsvoorziening op afstand aan te bieden, bijvoorbeeld voor de wat kleinere keuzevakken: stel, een docent Frans verzorgt het onderwijs voor een groep van twintig leerlingen op acht scholen. Zo’n aanpak vraagt om een andere inrichting van het onderwijs en heeft ook consequenties voor de organisatie van het onderwijs, voor differentiatie in docentfuncties, voor vormen van bestuurlijke samenwerking, enz. Deze punten vergen nader onderzoek – naast uiteraard de onderwijsinhoudelijke en didactische uitwerking.

Samenvatting ‘voorzieningen en docenten delen’

[a] Praktijkleren op Het Hogeland

partners: VO-MBO-HBO-gemeente-bedrijven-instellingen (werkgroep LLO Hogeland)
actie in 2020-2021: pilots in Warffum en Uithuizen (en Winsum), toewerken naar een gebiedscoöperatie en innovatiewerkplaats(en) in het gemeentelijke plan voor het NPG

[b] Mobiel praktijkleren

partners: Sterk Techniekonderwijs regio Groningen-Noord
actie in 2020-2021: uitwerking volgens actieplan (verbreding voorlopig p.m.)

[c] Afstandsleren

partners: geïsoleerde VO-scholen in (Noord-)Nederland
actie in 2020-2021: inhoudelijke ideeën verzamelen in de ontwerpgroepen (zie § 2); op zoek naar mogelijke partners (bijvoorbeeld in een conferentie over dit thema voor geïsoleerde scholen), onderzoek naar effecten van zo’n aanpak voor bijvoorbeeld docentenprofielen, (koppelen aan RAP), vormen van bestuurlijke samenwerking, definitie onderwijstijd.

2 Het onderwijs anders structureren: curriculumherziening

Landelijk wordt er al een paar jaar gepraat over de noodzaak om het funderend onderwijs (PO & VO) grondig te moderniseren. Twee toonaangevende analyses dragen aandachtspunten aan:

- Platform 2032 ([rapport van 2016](#)); de curriculum-adviezen zijn uitgewerkt in [curriculum.nu](#)
- ‘Toekomst van ons onderwijs’ ([discussiestuk van 2020](#))

Niet voor alle gesignaleerde aandachtspunten kan een individuele school een oplossing vinden: landelijk beleid is bijvoorbeeld nodig voor het oplossen van het lerarentekort en de werkdruk in het onderwijs. Van de aandachtspunten die wél binnen de school kunnen en moeten worden aangepakt heeft Het Hogeland College er al veel opgenomen in de onderwijsontwikkelingen die de afgelopen jaren in gang zijn gezet. Het thema dat we de komende jaren ter hand nemen is de modernisering van het curriculum en de pedagogisch-didactische inrichting daarvan. Bij de vormgeving van het nieuwe curriculum kiezen we op basis van de genoemde analyses in drie richtpunten.

Richtpunt: praktijkleren

Het is altijd zo geweest dat de school leerlingen opleidt voor de wereld van morgen met de kennis van gisteren. Dit is niet erg, want het funderend onderwijs is een wereld op zich; ‘de wereld van het klaslokaal’ vormt een minimaatschappij waarin kinderen de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Dat blijft belangrijk. Maar razendsnelle ontwikkelingen in de technologie en in de maatschappij maken de kloof tussen het onderwijs en de maatschappelijke werkelijkheid de laatste jaren alleen maar groter. Het onderwijs kan deze kloof verkleinen door maatschappelijke ontwikkelingen meer in het onderwijs te betrekken, bijvoorbeeld door multidisciplinair en vakoverstijgend leren in context, door praktijkleren (in samenwerking met bedrijven en maatschappelijke instellingen in de regio) te integreren in de opleiding, door de wereld (virtueel) binnen te halen in het leren van de leerling. Zo’n aanpak sluit heel goed aan bij de vormen van samenwerking die we noemen in § 1.
Motto: *van ‘je wereld is het klaslokaal’ naar ‘de wereld is je klaslokaal’*

Richtpunt: technologie integreren in het onderwijs

Dat de moderne technologie veel meer mogelijkheden biedt dan we in het reguliere onderwijsaanbod tot nu toe een plek hebben gegeven, hoeven we in tijden van corona niemand meer uit te leggen. Heel Nederland doet op dit moment ervaring op met wat er allemaal mogelijk is met afstandsleren, en dus ook met onderdelen van het leerproces waarin onderwijs op afstand juist geen goed idee is. Deze ervaringen leveren waardevolle informatie op voor het vormgeven van de school van straks. Immers, ICT integreren in het leerproces is een vanzelfsprekend richtpunt voor het moderniseren van het funderend onderwijs. Leerlingen moeten de moderne technologie verstandig leren gebruiken, om het vervolgens adequaat te kunnen gebruiken om te leren, enerzijds als leerdoel op zich (digitale geletterdheid), anderzijds als leermiddel bij het werken aan andere leerdoelen.
Motto: *van ‘ICT leren gebruiken’ naar ‘ICT gebruiken om te leren’*

Richtpunt: dynamische basiskennis en basisvaardigheden

Basiskennis en basisvaardigheden zijn nu en in de toekomst harder nodig dan ooit, bijvoorbeeld omdat je niet zover komt met het zoeken van informatie op het internet als je niet beschikt over relevante zoektermen of over ijkpunten om te beoordelen of je iets hebt aan de informatie die je vindt. Wel is het wezenlijk dat we daartoe opnieuw definiëren wat we verstaan onder basiskennis en basisvaardigheden: we moeten niet langer toewerken naar een gesloten verzameling van kennis en vaardigheden waarmee je een eenmalig diploma kunt halen voor een specifieke beroepsrichting, maar toewerken naar ‘opstapkennis’ en ‘opstapvaardigheden’ waarmee je een leven lang toegang hebt tot het verwerven van welke specialistische kennis en vaardigheden je in je beroepsleven of privé leven ook nodig hebt of wilt verwerven.

Motto: *van ‘statisch kennen en kunnen’ naar ‘dynamisch kennen en kunnen’*

Fundament voor de school van straks

De school van straks bouwen we op het fundament dat er al is – en dat wordt gedragen door twee pijlers:

- de onderwijsvisie van Het Hogeland College en de kernwaarden die per vestiging concreet vorm krijgen, zowel in de dagelijkse onderwijspraktijk als in de ontwikkelplannen;
- de kracht van het team: de kwaliteiten die we vooral waarderen in ons personeel, omdat mensen met deze kwaliteiten het Hogeland College maken tot de aantrekkelijke school die het nu is voor leerlingen én medewerkers en die het in de toekomst ook moet blijven.

Met deze richtpunten en op dit fundament gaat Het Hogeland College het curriculum voor ‘de school van straks’ ontwerpen in een traject van vier jaar en in ontwerpgroepen voor vmbo en havo/vwo. Uitgangspunt is een smal basiscurriculum met een breed keuzeprogramma, waarin de richtpunten worden verwerkt en vormen van praktijkleren en afstandsleren worden geïntegreerd.

Samenvatting ‘curriculumherziening’
<p>[a] Motto: <i>van ‘je wereld is het klaslokaal’ naar ‘de wereld is je klaslokaal’</i></p> <p><i>actie in 2020-2021:</i> start ontwerpgroepen; misschien ook een pilot: praktijkleerdag ‘Het Hogeland als klaslokaal’</p> <p>[b] Motto: <i>van ‘ICT leren gebruiken’ naar ‘ICT gebruiken om te leren’</i></p> <p><i>actie in 2020-2021:</i> start ontwerpgroepen; pilot: e-lab in Warffum</p> <p>[c] Motto: <i>van ‘statisch kennen en kunnen’ naar ‘dynamisch kennen en kunnen’</i></p> <p><i>actie in 2020-2021:</i> start ontwerpgroepen; aansluiten bij eerdere initiatieven om leerdoelen in een basisprogramma en een keuzeprogramma</p>

3 De school van straks: richtpunten voor het ontwerp

Onderwijsontwerp voor Het Hogeland College 2023-2024	
<p><i>criteria</i></p> <p>eigentijds en kwalitatief sterk duurzaam in verbinding met (het leren in) de regio vmbo, havo en vwo op examenniveau ruime keuzemogelijkheden voor leerlingen aantrekkelijk voor leerlingen én onderwijspersoneel</p>	
<p>Eigentijds en kwalitatief sterk</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>school & maatschappij: praktijkleren van je wereld is het klaslokaal naar de wereld is je klaslokaal</i> • <i>ICT & (afstands)leren van ICT leren gebruiken naar ICT gebruiken om te leren</i> • <i>basiskennis & basisvaardigheden van statisch kennen en kunnen naar dynamisch kennen en kunnen</i> 	<p>Duurzaam: van krimp naar kans op Het Hogeland</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorzieningen & docenten & (innovatieve) kennis delen met partners in de regio binnen en buiten het onderwijs • en daarbij 'Een Leven Lang Ontwikkelen op Het Hogeland' vormgeven in verschillende Centra voor Praktijkleren (zie bijlage) ... • ... gekoppeld aan een innovatiewerkplaats van de Hanzehogeschool in een gebiedscoöperatie met bedrijven en instellingen in de regio
<p><i>fundament</i></p> <p>onderwijsvisie van Het Hogeland College de kracht van het team</p>	

4 De school van straks: ontwikkelorganisatie

De ontwikkelorganisatie financieren we uit de projectformatie (zie formatieplan). Voor de komende vier schooljaren is steeds € 400.000 op jaarbasis beschikbaar. In het schema staat hoe deze middelen worden verdeeld en de criteria voor de bemensing. De werving is gaande.

Ontwikkelorganisatie	Bemensing
Projectleider € 100.000 op jaarbasis	extern: voor alle locaties samen 0,4-0,6 fte, met verantwoordelijkheid voor de voortgang van het proces, zowel 'overall' als per vestiging, en het vasthouden van de koers
Ontwerpgroep Warffum € 100.000 (1,2 fte)	<ul style="list-style-type: none"> • uit de afdelingsleiding: 2 x 0,2 fte • vier docenten (ieder 0,2 fte) met een of meer van de volgende deskundigheden: ICT, didactische expertise in doelgericht leren, coaching, onderwijsinnovatie
Ontwerpgroep vmbo 2x € 80.000 (1,6 fte)	<ul style="list-style-type: none"> • uit de afdelingsleiding: 2 x 0,2 fte • zes docenten (ieder 0,2 fte) met een of meer van de volgende deskundigheden: ICT, didactische expertise theoretische leerweg, didactische expertise beroepsgerichte leerwegen, coaching, praktijk (in sociaal-maatschappelijke context) gestuurd leren, onderwijsinnovatie
HHC breed € 20.000 projectleiding	<ul style="list-style-type: none"> • de plaatsvervangend rector (ca 0,2 fte – te besteden aan vervanging voor een deel van haar reguliere werkzaamheden)

Bijlage: Centrum voor Praktijkleren

Van krimp naar kans op Het Hogeland

Leren doen we allemaal: in alle levensfasen, in elke beroepsgroep, in formele opleidingen of cursustrajecten. En hoe krachtiger de maatschappij in ontwikkeling is en blijft, hoe belangrijker het wordt dat ook de bewoners van Het Hogeland zich nu en in de toekomst een leven lang blijven ontwikkelen.

Tot nu toe bestaat de gewoonte om het leren in gescheiden systemen te organiseren: op scholen voor jonge mensen in hun basisopleiding, in bij-/her-/omscholingstrajecten voor mensen in het arbeidsproces die hun kennis & vaardigheden willen uitbreiden, in leer-/werktrajecten voor werkzoekenden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Op Het Hogeland willen we deze gescheiden patronen doorbreken en onze krachten bundelen door het leren van de verschillende doelgroepen voortaan onderling te verbinden en te concentreren in een Centrum voor Praktijkleren.

Een Centrum voor Praktijkleren

- is een algemeen toegankelijke leer- en ontwikkelvoorziening op het gebied van praktijkleren (binnen een of meer specifieke sectoren) voor lerenden van alle leeftijden en achtergronden: basisopleiding, bij-/her-/omscholing, werk(oriëntatie)trajecten.
- brengt verschillende soorten doelgroepen bij elkaar: scholieren (VO, MBO, praktijkonderwijs, speciaal onderwijs), werkzoekenden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, mensen in het arbeidsproces die kennis en vaardigheden willen toevoegen aan hun gereedschapskist, innovaties willen integreren in hun kennen & kunnen of hun inzetbaarheid willen uitbreiden.
- biedt voor elk van deze doelgroepen leertrajecten die passen bij ieders concrete leerdoelen en bij de ontwikkelingsfase waarin ieder zich bevindt.
- wordt gedragen door de betrokken onderwijsorganisaties, de overheid, maatschappelijke instellingen en het regionale bedrijfsleven.
- biedt kansen om gezamenlijk een leer- en ontwikkelvoorziening op te bouwen en te handhaven (ook in tijden van krimp) door voorzieningen en docenten te delen en door opleidingen waar mogelijk gezamenlijk vorm te geven.
- biedt kansen om gezamenlijk de innovatie in de betreffende sector(en) ter hand te nemen en te integreren in de leertrajecten, daarbij ondersteund door een innovatiewerkplaats voor toegepast onderzoek van de Hanzehogeschool, die voor de regio de innovatie stimuleert en ondersteunt.

Voorbeeld: Uithuizen

In Uithuizen zijn al plannen om het huidige 'Werkplein Ability' uit te werken tot een Centrum voor Praktijkleren voor werkzoekenden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Op die plek zijn uitstekende voorzieningen, onder andere voor de sector techniek (hout, metaal, energie) en er zijn ook docenten die leertrajecten begeleiden. In hetzelfde dorp staat een vmbo-vestiging van Het Hogeland College met voorzieningen voor de sector techniek (onder andere hout, metaal, energie) en docenten die de opleiding verzorgen. Als beide instellingen samen gebruik zouden maken van gezamenlijke voorzieningen en docenten, dan zouden we veel sterker staan. Dan zouden we ook samen het innoveren van de opleidingen ter hand kunnen nemen: juist in de bouwsector en de energiesector zijn in de komende jaren grote transities te verwachten, die allemaal vertaald moeten worden in aangepaste leertrajecten. Een innovatiewerkplaats van de Hanzehogeschool kan deze ontwikkelingen ondersteunen met toegepast onderzoek. En als we er dan ook nog voor zorgen dat alle innovatieve kennis, de gezamenlijke voorzieningen en de docenten tevens beschikbaar zijn voor het bij-/her-/omscholen van werknemers in de betreffende sectoren die hun kennis & vaardigheden willen uitbreiden, vooral op het punt van doorgaande innovaties, slaan we veel vliegen in één klap.

Voorbeeld: Warffum

In Warffum werken Biblionet en het Hogeland College al samen om in de bibliotheek (die school en dorp delen) een eLAB te realiseren voor bewoners van Het Hogeland en scholieren (PO/VO). Dit initiatief zouden we graag willen uitbouwen tot een TechLAB, een leer- en ontwikkelcentrum voor technologie met innovatieaccenten als robotica, technologische ontwikkelingen rond zon- en windenergie, in samenwerking met onderzoekers die de technologie in allerlei toepassingen uitwerken, bijvoorbeeld in de agrarische sector. Zo ontstaat hier een plek waar jongeren enthousiast worden voor (een baan in de) techniek en waar ieder zich kan scholen in de nieuwste methodes en inspiratie kan opdoen voor verdere ontwikkelingen.

Het eLAB zal vanaf augustus 2020 van start gaan als een platform waar scholieren (PO en VO) en dorpsbewoners zich kunnen bekwamen in nieuwe technologische ontwikkelingen. Zo is het een middel om de 21e eeuwse vaardigheden in de regio te implementeren, kansen te creëren voor de jonge generatie in de gemeente Het Hogeland en in te spelen op de (sociaal-) maatschappelijke vraagstukken van de gemeente en lokale bevolking.

Vanuit dit startpunt werken we het centrum uit tot een TechLAB, in overleg met alle partners die belang hebben bij en een rol kunnen spelen in de technologische ontwikkeling van het Hogeland. Een tweede richting die we in Warffum willen uitwerken is een aanbod rond ondernemerschap.

Voorbeeld: Winsum

In Winsum zijn al mooie ontwikkelingen op gang in verschillende sectoren:

- in de zorgsector wordt al gewerkt aan nieuwe vormen van leren en opleiden, met als partners Werkplein Ability, De Hoven en de MBO-instellingen in de stad; deze activiteiten kunnen worden verbreed, met innovatieaccenten als 'bewegen en gezondheid' of 'healthy aging'.
- ook voor de agrarische sector zien we mogelijkheden aansluiting op het groene onderwijs, met innovatieaccenten als 'de groene revolutie';
- als derde component zijn er ook in de sector 'toerisme en recreatie' initiatieven waarbij we heel goed aan zouden kunnen sluiten met een leer- en ontwikkelcentrum,
- en we denken ook aan 'crossovers', verbindingen tussen sectoren die nu gescheiden zijn.

Wat we dan ook in Winsum graag willen realiseren is een campus, waar we alles bij elkaar brengen.

Het oprichten van Centra voor Praktijkleren ondersteunt de innovatieve kracht van de regio door voorzieningen en docenten en (innovatieve) kennis te delen. De lokale initiatieven worden door de gemeente opgenomen in de gebiedscoöperatie en de innovatiewerkplaats(en) voor Het Hogeland als geheel. Dergelijke initiatieven zijn er ook op andere plekken in de provincie Groningen. Deze initiatieven worden overkoepelend gebundeld in het provincie-brede verband 'VeerKrachtige Regio'.

<i>Gebied</i>	<i>Richtpunt(en)</i>	<i>Trekker</i>
Lokale gemeenschap	<i>Centrum voor praktijkleren</i> , waar het leren van verschillende doelgroepen bij elkaar wordt gebracht om samen innovatiekracht te ontwikkelen	Werkgroep LLO Het Hogeland ('Hogeland Vakland')
Gemeente Het Hogeland	<i>Gebiedscoöperatie</i> Het Hogeland met innovatiewerkplaats(en) als onderdeel van de gemeentelijke aanvraag voor het NPG	Gemeente Het Hogeland
Provincie Groningen	Regionale kennisinfrastructuur van onderling verbonden gebiedscoöperaties en innovatiewerkplaatsen als basis voor de regionale aanvraag voor het NPG	Regionaal verbond 'VeerKrachtige Regio' o.l.v. de kennisketen VO t/m WO